

Хомич Людмила Олександрівна
студентка 2 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Науковий керівник:
Красовська Ольга Олександрівна,
д.п.н., професор кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальні питання методів та технологій мистецької освіти учнів загальноосвітніх шкіл і студентської молоді та підготовки майбутнього вчителя початкової школи до реалізації завдань професійно-педагогічної та мистецько-освітньої діяльності висвітлюються у наукових та методичних працях зарубіжних вчених країн Європейського Союзу E. Martišauskienė, R. Vitkauskas, Z. Rinkevičius, M. Sieńczewska, D. Sobierańska, M. Radwańska, Y. Figel, D. Venter.

Питання організації мистецької освіти учнів загальноосвітніх шкіл висвітлюються у наукових та методичних працях зарубіжних вчених країн Європейського Союзу. У монографії «Мистецька освіта у вихованні молодших школярів загальноосвітньої школи» наголошується на тому, що в мистецькій освіті повинні використовуватися найновіші інформаційно-комунікаційні технології; процес навчання історії мистецтва повинен включати зустрічі з художниками і відвідування об'єктів культурної мистецької спадщини, художня освіта потребує ретельного контролю і координації на європейському рівні, включаючи моніторинг впливу цієї форми освіти на компетентності студентів в Європейському Союзі [3, с. 3].

Заслуговує на увагу монографія словацького діяча культури та єврокомісара Я. Фігеля «Мистецька і культурологічна освіта у країнах Європи». Її розділи розкривають питання організації процесу загальної мистецької освіти. Автор наголошує на тому, що роль, яку відіграє освіта в галузі мистецтва у підвищенні компетентності молоді в двадцять першому столітті, набула широкого визнання в Європі. Європейська комісія висунула проект створення Європейської програми з культури, який у 2007 році затвердила Рада Європейського Союзу. У порядку денному зроблено акценти на вплив художньої освіти у розвитку творчого потенціалу студентів. Стратегічна співпраця ЄС в галузі освіти і підготовки кадрів протягом наступного десятиліття чітко підкреслює важливість ключових компетенцій, у тому числі культурної свідомості і творчості [3, с. 5].

В Україні, як і світі загалом, сьогодні актуалізується роль мистецтв у загальній освіті, зростає значення порівняльних досліджень у цій сфері. Сучасний етап розвитку загальної мистецької освіти в країнах ЄС позначений процесами інтенсивного, динамічного становлення. Цей розвиток відбувається у площині освітньо-культурної політики. Окремі питання щодо розвитку цієї політики і розвитку змісту мистецької освіти в країнах Європейського Союзу розкриті у працях Л. Масол, А. Вільчовської. Ми прагнемо подати більш глибокий і системний аналіз тенденцій розвитку загальної мистецької освіти в європейському освітньому просторі.

Перш ніж визначити тенденції розвитку політики в галузі загальної мистецької освіти в країнах Європейського Союзу, розглянемо приклади такої політики, зокрема ініціативи, проєкти, програми, що здійснюються у цих країнах на основі партнерства міністерств освіти, культури та інших організацій. Беручи до уваги особливості історичного і культурного розвитку країн Західної та Східної Європи, розглянемо їх окремими блоками та порівняємо тенденції розвитку політики у сфері загальної мистецької освіти у цих країнах Західної Європи.

На початку XXI століття європейські держави, визнаючи унікальну роль мистецтв у культурному і творчому розвитку молодого покоління, розглядають шкільну мистецьку освіту (МО) як засіб збереження культурної різноманітності і міжкультурного порозуміння в Європі та світі та надають дисциплінам зазначеного циклу статусу обов'язкових у національних курикулах. У такому контексті школі відводиться роль підготовки дітей до життя у суспільстві зі зростаючою міграцією, міжкультурною взаємодією та мультикультуралізмом, досягненнями в галузі технології та розвитком економіки знань, що робить актуальним такий аспект людської діяльності, як творчість (креативність).

Перед шкільною освітою постає завдання допомогти молодим людям самовизначитися і знайти своє місце у суспільстві, сформуванати широкий спектр компетентностей, створити умови для розкриття потенціалу учнів і стимулювати їхню творчість. Отже, мистецтва відіграють ключову роль у вихованні молодих європейців та забезпеченні міжкультурного взаєморозуміння на континенті, що робить проблему організації МО на всіх освітніх щаблях актуальною як в європейських державах, так і в Україні.

Організація МО у школах Європи є предметом дослідження таких зарубіжних фахівців, як А. Бамфорд (Anne Bamford), Л. Бреслер (Liora Bresler), М. Вімер (Michael Wimmer), К. Вітбі (Karen Whitby), М. Дурандо (Marc Durando), Р. Кахл (Reinhard Kahl), С. Койхел (Susanne Keuchel), М. Кохл (MaryAnn F. Kohl), П. Лорд (Pippa Lord), О. ван Мунстер (Ocker van Munster), К. Робінсон (Ken Robinson), К. Шарп (Caroline Sharp), Дж. Таггарт (Geoff Taggart), П. Хагенаарс (Piet Hagenaars), Д. Холт (David Holt) та ін. Питання розвитку МО в Україні і за рубежом цікавлять багатьох вітчизняних науковців, серед яких А. Вільчовська, Л. Волинець, Л. Зязюн, О. Локшина, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Ніколаї, О. Отич, Г. Падалка, В. Полтавець, О. Рудницька. Останні два десятиліття характеризуються зростаючим інтересом міжнародних

організацій до МО, результатом чого стали такі ключові політичні події та ініціативи у галузі освіти і культури, як:

1995 р. – Рада Європи розпочинає масштабний проект, присвячений культурі, творчості та молоді (Culture, Creativity and the Young). Метою проекту заявлено вивчення існуючого стану МО у школах держав-членів Євросоюзу, а також організації позакласних заходів та ступеню залучення професійних митців.

1999 р. – Генеральний директор ЮНЕСКО закликає зацікавлені сторони у сфері культури і МО зробити все необхідне для того, щоб навчання мистецтв набуло особливого місця в освіті кожної дитини, від ясел до останнього року навчання в середній школі.

2005 р. – Рада Європи приймає Рамкову Конвенцію про цінності культурної спадщини для суспільства (Framework Convention on the value of cultural heritage for society), що орієнтує європейські країни на збереження культурних ресурсів, розвиток культурної самобутності, виявлення поваги до різноманітності і заохочення міжкультурного діалогу. Стаття 13 Рамкової Конвенції підкреслює важливе місце культурної спадщини в рамках МО та рекомендує розвивати міждисциплінарні зв'язки між курсами.

2006 р. – під час австрійського головування в Раді Європейського Союзу проводиться Міжнародна конференція на тему «Поширення культурної освіти в Європі» (Promoting Cultural Education in Europe), результатом роботи якої стає розробка глосарія для уніфікації визначення поняття «культурна освіта» та інших термінів, пов'язаних з цією галуззю.

2006 р. – ЮНЕСКО у «Дорожній карті мистецької освіти» (Road Map for Arts Education) наголошує на ролі МО у дотриманні прав людини на освіту й участь у культурному житті; розвитку індивідуальних здібностей; підвищенні якості освіти; сприянні вираженню культурного різноманіття [13, с. 3–7].

2006 р. – Лісабонська конференція стає кульмінацією п'ятирічного міжнародного співробітництва між ЮНЕСКО та її партнерами в галузі МО. Конференція підтверджує важливість створення умов для розвитку МО.

2006 р. – Європейський Парламент і Рада Європейського Союзу затверджують Рекомендацію щодо ключових компетентностей для навчання упродовж життя (Key Competencies for Lifelong Learning. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 (2006/962/EC)), до переліку яких включено культурну освіченість і виразність.

2007 р. – Європейська комісія рекомендує державам-членам Євросоюзу надати політичну підтримку МО задля розвитку міжкультурного діалогу, творчості та інновацій (Communication on a European agenda for culture in a globalising world) [4, с. 8].

2007 р. – Резолюція Ради Європи презентує новий відкритий метод координації (Open Method of Coordination) у сфері культури. Створюється робоча група експертів з питань взаємодії між культурою та освітою для сприяння формуванню ключової компетентності «культурна обізнаність та її вільне вираження» [4, с. 12–13].

2008 р. – Європейська комісія визнає важливість культури і творчості, призначивши 2008 рік Європейським роком міжкультурного діалогу та 2009 р. – Європейським роком творчості та інновацій (Decision No 1983/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006).

2008 р. – Рада Європи видає «Білу книгу з міжкультурного діалогу» (White Paper on intercultural dialogue), що пропонує міжкультурний підхід до управління культурною різноманітністю. У документі також зазначаються освітні установи (в тому числі музеї, пам'ятники, дитячі садки і школи), які мають потенціал для підтримки культурного обміну, навчання і діалогу засобами мистецтва та через організацію культурних заходів [5, с. 32–34].

2009 р. – Європейський Парламент приймає резолюцію про дослідження мистецтв в Європейському Союзі (Report on artistic studies in the European Union (2008/2226(INI))), ключовими рекомендаціями якої стають: МО повинна набути статусу обов'язкової на всіх освітніх рівнях; у навчанні мистецьких дисциплін необхідно використовувати новітні інформаційні та комунікаційні технології; навчання історії мистецтв повинно включати зустрічі з професіоналами даної галузі та відвідування установ культури. З метою досягнення прогресу в цих питаннях резолюція пропонує координувати МО на європейському рівні, у тому числі здійснювати моніторинг впливу вивчення мистецтв на формування життєво важливих компетенцій учнів у Європейському Союзі.

Усе більше країн Європи акцентують важливість розвитку творчого потенціалу учнів (творчості) у рамках шкільної навчальної програми. Однією з причин такої позиції є розуміння того, що творчий підхід є необхідною умовою економічної конкурентоспроможності робітника, компанії, країни тощо. Технологічна революція, що призвела до посилення конкуренції між державами, підвищила у рази значення інтелектуального капіталу. Для ринку праці сьогодні потрібні фахівці, які вміють продукувати творчі та інноваційні ідеї, реагувати на нові виклики, бути гнучкими у прийнятті рішень і готовими до зміни кар'єри протягом трудового життя. Ці фактори призвели до визнання урядами важливості створення «творчого капіталу» і необхідності розробки навчальних програм і технологій їх реалізації відповідно до сучасних соціально-економічних вимог [3].

Саме на МО у національних курикулумах держав-членів ЄС покладається завдання творчого розвитку та естетичного виховання молодих європейців. Проте аналіз освітніх завдань мистецьких дисциплін у початковій школі Євросоюзу демонструє значну розбіжність між країнами у цілях, змісті, формах шкільної та позашкільної МО на рівні МСКО 1.

Так, Франція прагне забезпечити можливості для вираження художнього таланту учнів. Цілі початкової освіти включають тренування і розвиток інтелекту, чутливості, фізичних та художніх нахилів. Англія підкреслює важливість задоволення естетичних смаків і створення умов для власних досягнень учнів у мистецтвах. Іспанія зосереджена на розвитку чутливості до мистецтва в рамках підготовки до дорослого життя. У Німеччині на рівні початкової освіти підкреслюється важливість розвитку творчих здібностей дітей і здатності до самостійного навчання, критичного мислення та навчання

на власному досвіді. Принципи організації початкової освіти Нідерландів включають стимулювання емоційного, розумового і творчого розвитку школярів. Деякі країни наголошують саме на культурній складовій МО. В Італії перші роки навчання у школі повинні закласти основи культурної грамотності учнів. У Швеції освіта відповідає за трансляцію культурної спадщини від покоління до покоління [4, с. 23–24].

У початковій школі країн Євросоюзу в галузі МО сьогодні спостерігаються такі тенденції:

- включення МО як обов'язкового компоненту до програм початкової освіти;
- домінування образотворчого мистецтва та музики в програмах з МО для початкової школи над іншими дисциплінами естетичного циклу (наприклад, драмою і танцем);
- практика двох моделей МО на початковому щаблі: об'єднання мистецьких дисциплін в освітню галузь і викладання окремих предметів;
- інтегрування компонентів змісту МО у зміст інших дисциплін (історія, література, мови, фізичне виховання тощо);
- збагачення змісту шкільної МО, включення вивчення засобів масової інформації (у тому числі кіно, фотографії та цифрового мистецтва) і заохочення учнів і вчителів до використання ІКТ у творчому процесі;
- у результаті сучасних демографічних змін аспект «міжкультурність» стає одним з основних принципів навчання мистецьких дисциплін;
- практична зорієнтованість МО;
- використання потенціалу МО для створення ситуації успіху у навчанні невстигаючих учнів;
- заохочення шкіл до організації позакласних заходів у галузі мистецтва та співпраці з професійними митцями та закладами культури;
- врахування місцевих культурних особливостей. Зазначені процеси висувають нові вимоги до вчителів і шкіл, а також потребують керівництва й підтримки на політичному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав. 2004. 218 с.
3. Красовська О. О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій: монографія. Рівне: Видавець О. Зень. 2017. 480 с.
4. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків, 2006. 256 с.
5. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.